



עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

395 פ"ק פ"ק ויקהל פקודי תש"ס ח"ב '6 א"י 395
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: רבי עקיבא – תיקון הדיבור

ודבר עמהם פנים אל פנים, ואותם יודים עוֹדֵם ערבים עליהם מכל שעשוע, ומובטחים מאיתו להופיע עוד עליהם, לבאר להם סוד טעמיה ומסתר צפונותיה ומחלים פניו לקיים דברו וזהו "ישקני מנשיקות פיהו". ע"כ.

הרי לנו כי גילוי סודות התורה הוא בחינת נשיקת פה אל פה עם בורא עולם, ולכן רק מי שהוא בעלים על פיו ויש לו פה קדוש ראוי שיגלו לו סודות התורה.

ובדרך רמז "לשון" עם האותיות והכולל עולה "עקיבא בן יוסף".

לכן כאשר הקב"ה מבקש ממש רבינו שיצא לגאול את ישראל הוא מבקש לשלוח את רבי עקיבא. כמו שמובא במדרש ילקוט שמעוני (שמות פרק ד' רמז קע"ג): ... והראהו מה שעתיד להיות לעולם הבא וכיון שראה בפרגוד של הקב"ה כתות כתות של סנהדרין שהיו יושבין בלשכת הגזית ודורשים התורה בארבעים ותשע פנים, והראהו רבי עקיבא דורש כתרי אותיות. אמר: אין לי עסק בשליחות של מקום, שנאמר "ויאמר בי אדני שלח נא ביד תשלח". מה עשה הקב"ה? שגרו לשר של חכמה ותפשו למשה והוליכו למקום אחד והראה לו בפרגוד של הקב"ה ריבוא רבבות של סנהדרין שיושבים ודורשים ואומרים, הלכה למשה מסיני. מיד נתקרה דעתו של משה. ע"כ.

ויש לפרש לפי דרכינו מדוע ביקש משה רבינו לשלוח את רבי עקיבא, כי גלות מצרים היתה גלות הדיבור כמובא בזוה"ק (פרשת וארא דף כה): כמו שנאמר "בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לוועז", והיה תחת שיעבודו של פרעה אותיות פה רע. ומבאר השפת אמת דאיתא (אבות פ"ה מ"א) בעשרה מאמרות נברא העולם וגם עשרה דברות ניתנו לישראל והא בהא תליא, ועל ידי התיקון של עשרת המכות על המצריים נתקן הדיבור, וזכו להשיג את עשרת הדיברות ופסקה זוהמתן.

ומכיון שרבי עקיבא היה בעלים על פיו ושולם בדיבורו, לכן מן הראוי שהוא יגאל את כלל ישראל מגלות הדיבור.

ואולי מטעם זה נקרא "רבי עקיבא סתימתאה" (מגילה ב. מכות יז. בכורות ל.) כי היה מקפיד לסתום את פיו מלדבר דברים בטלים.

והנה, כתב השל"ה הקדוש (פרשת וישב) וז"ל: ושמעתי מקצת המקובלים, כי ר' עקיבא היה הגלגול של יוסף, ולכן נקרא עקיבא בן יוסף. עכ"ל. ויש לפרש, כי בא לתקן את יוסף הצדיק שנכשל בהוצאת דיבת האחים רעה אל אביהם, הינו

מובא במסכת כלה (פרק א'): פעם אחת היו זקנים יושבין בשער, ועברו לפניו שני תינוקות, אחד כיסה את ראשו ואחד גילה את ראשו. זה שגילה את ראשו רבי אליעזר אומר: ממזר. רבי יהושע אומר: בן הנדה. רבי עקיבא אומר: ממזר ובן הנדה. אמרו לו לרבי עקיבא: היאך מלאך לבן לעבור על דברי חבירך? אמר להן: אני אקיימנו. הלך אצל אמו של תינוק וראה שהיתה יושבת ומוכרת קטניות בשוק, אמר לה: בת! אם את אומרת לי דבר שאני שואלך אני מביאך לחיי עולם הבא. אמרה לו: השבע לי. היה רבי עקיבא נשבע בשפתיו ומבטל בלב. אמר לה: בנך זה מה טיבו? אמרה לו: כשנכנסתי לחופה נדה הייתי ופירש ממני בעלי ובא עלי שושביני והיה לי בן זה. נמצא התינוק ממזר ובן הנדה. אמרו: גדול היה רבי עקיבא כשהכחיש את רבותיו. באותה שעה אמרו "ברוך ה' אלהי ישראל אשר גילה סודו לרבי עקיבא בן יוסף".

וצריך להבין מדוע נאמר אצל רבי עקיבא לשון זו "אשר גילה סודו לרבי עקיבא בן יוסף"?

מצינו בסנהדרין (פו): אמר רבי יוחנן: סתם מתניתין רבי מאיר, סתם תוספתא רבי נחמיה, סתם ספרא רבי יהודה, סתם ספרי רבי שמעון, וכולהו אליבא דרבי עקיבא.

וכך כותב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע בספרו פרי צדיק (פרשת יתרו אות א'): ואיתא מהאר"י הקדוש, דרבי עקיבא היה שורש תורה שבעל פה, ובגמרא נסדר ענין מתן תורה בפרק רבי עקיבא במסכת שבת, ושבת יש לו שייכות למתן תורה דכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל כמו שאמרו בגמרא (שבת פו). ומה שנסדר בפרק ר' עקיבא הוא מטעם דר' עקיבא שורש תורה שבעל פה שהיה בן גרים ותורה שבכתב ותורה שבעל פה הם באמת אחד. ומטעם זה נכתב גם כן מתן תורה בפרשת יתרו ופרשת הגר שהוא מענין תורה שבעל פה וכו'. עכ"ל.

והנה, כתב בספה"ק נעם אלימלך (פרשת בחוקותי) וז"ל: ולהבין הדבר למה נקראת תורה שבעל פה, הוא מחמת שהצדיק מקדש את פיו שאינו מוציא מפיו שום דבר בטל ח"ו. וזהו לשון "בעל פה", רוצה לומר, שהוא בעל ואדון לפה שאינו מדבר אלא דברי קדושה וחידושי דאורייתא בפיו הקדוש, ונקראת תורתו שלומד תורה שבעל פה פירוש של בעל פה. עכ"ל.

נמצא כי רבי עקיבא אשר היה שורש תורה שבעל פה היה בעלים על פיו.

ובענין גילוי סודות התורה, כתב רש"י בשיר השירים עה"פ (א', ב'): "ישקני מנשיקות פיהו". על שם שנתן להם תורתו

פגם הדיבור, ורבי עקיבא שהיה שלם בדיבורו, תיקן את יוסף הצדיק.

ומצינו כי ברית המעורר שהיא כנגד יוסף הצדיק וברית הלשון שהיא כנגד רבי עקיבא מכוונים זה כנגד זה.

וכמו שכתב הרה"ק מאפטא ז"ע בספרו הקדוש אוהב ישראל (פרשת ויחי ד"ה ויקרא יעקב אל בניו) וז"ל: וכשאחד מישראל פוגם ח"ו בחמשה מוצאות הפה, היינו על ידי לשון הרע ורכילות ושאר דיבורים לא טובים רחמנא ליצלן, אזי מזה נמשך כל הרעות וכל הצרות וחולשות רחמנא ליצלן, וכמו שכתב בזוהר הקדוש על הפסוק "נצור לשונך מרע", ודריש מרע, לשון מרעין בישינו וכו'. ומזה נמשך כל הרעות רח"ל וגם הפגם של ברית המעורר בא מפגם ברית הלשון עפ"י הרוב, רח"ל. עכ"ל.

אבל השומר את פיו מדיבורים אסורים אז יש לו שמירה מיוחדת וכמו שכתב באוהב ישראל (פרשת תצוה) וזה לשונו: וידוע מספרים הקדושים כשהאדם שומר פיו ולשונו מלדבר דברי שקר ולשון הרע ורכילות וליצנות וכדומה, אז בזה ודאי ינצל ממקרה לילה. וח"ו כשאדם פוגם ברית הלשון על ידי דיבורו בלשון הרע ורכילות וליצנות ודברי שקר והבאי וכיוצא, אז על ידי זה נפגם ח"ו ברית המעורר במקרה לילה. ומכל שכן וקל וחומר בדברי נבלות הפה ח"ו רח"ל, והכל הוא על ידי ס"מ הרשע הוא היצר הרע הוא השטן המסית את האדם ומדיחו מהטוב לטמא את פיו ולשונו בדברי שקר ולשון הרע וכדומה וכו'. עכ"ל.

וממשיך שם: "אמנם כאשר האדם שומר פיו ולשונו ושוקל את כל דיבוריו על ידי מאזני שכלו, והכל בהשכל וחכמה ידבר דברי אמת וצדק, וכל היום רק מישרים דובר, ובפרט בדברי תורה הקדושה אז בודאי ינצל בלילה, ובל יפקוד רע ח"ו כלל".

וכ"כ הרה"ק המגיד מטריסק במגן אברהם (הפטרה פרשת דברים) וז"ל: כי כשפוגם בהדיבור מזה בא לו שפוגם במעשה וכו', ולכן צריכין מאד להיות נזהר בשמירת הדיבור שלא ידבר דברים בטלים שקרים לליצנות, שעל ידי זה ממילא יהיה נשמר ממקרי לילה, וזה מה שמתפללין בכל יום בכל השלשה תפילות אלהי נצור לשוני מרע, שהשי"ת בעצמו ינצור וישמור את האדם בלשונו בדיבורו שעל ידי זה יהיה נשמר גם מפגם הברית שמרומז בתבית "מרע". עכ"ל. וכדבריו כתב בספר תולדות יעקב יוסף (פרשת נח אות א').

לכן במסכת אבות (פ"ג משנה ג') מלמדנו רבי עקיבא בבחינת "הוא היה אומר": "שחוק וקלות ראש מרגילין לערוה".

והנה מסופר במסכת עבודה זרה (כה:): מעשה בתלמידי רבי עקיבא שהיו הולכים לכזיב, פגעו בהן ליסטים, אמרו להן לאן אתם הולכים? אמרו להן: לעכו. כיון שהגיעו לכזיב, פירשו. אמרו להן: תלמידי מי אתם? אמרו להן: תלמידי רבי עקיבא. אמרו להן: אשרי רבי עקיבא ותלמידיו שלא פגע בהן אדם רע מעולם.

נמצא כי רבי עקיבא שהא השלימות בקדושת הפה מלמד את תלמידיו במקום הצורך לשקר, להורות כי אין פגם בשקר במקום צורך.

וכמו שמצינו במסכת מגילה (ג:), שאמרה רחל ליעקב אבינו: אבא רמאה הוא ולא יכלת ליה. אמר לה: אחיו אנא ברמאות. אמרה ליה: ומי שרי לצדיקי לסגויי ברמאותא? אמר לה: אין. "עם נבר תתבר ועם עקש תתפל".

ונאמר זאת בדוקא כלפי יעקב אבינו ע"ה דהכתוב מעיד בו (תולדות כ"ה, כ"ז) "ויעקב איש תם". והנביא (מיכה ז', כ') אומר: "תתן אמת ליעקב". [והא דידעה רחל את הנהגות ודרכי הצדיקים עד ששאלה ליעקב: "מי שרי לצדיקי לסגויי ברמאותא", לא למדה זאת מלבן, אלא כל ידיעתה היתה ברוח הקודש מקטנותה, מחמת גודל נשמתה - שו"ת רב פעלים (ח"ד סוד ישירים סימן ו').]

והנה, בספה"ק מאור עיניים (פרשת תולדות) מביא בשם כתבי האריז"ל, לבאר מה שנאמר (כ"ה, כ"ח): "ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו". כי נשמת רבי עקיבא היתה מדברת מפיו,

ובלשון קדשו: "כי מה שכתוב ציד בפיו, רצה לומר ציד הנשמות הקדושות שהיו מלובשין בפיו, היו מדברין ממנו מפיו אותן נשמות, בשעה שהיה מדבר עם יצחק, שהיה משיג זה, וביחוד נשמת רבי עקיבא שהיתה כלולה בו". (והרחבנו בזה לקמן אות ז').

ולפי דרכינו ביאורו, מכיון שרבי עקיבא היה שלם בדיבורו, לכן מקום נשמתו של רבי עקיבא היה בפיו של עשו הרשע. ואת קולו בעיקר שמע יצחק אבינו.

עוד יבואר בזה, מצינו בראש השנה (לג): בענין צורת התקיעה אם הוא "גנוחי גנח", או "לילולי לילל" נלמד מאם סיסרא שנאמר "ותייבב אם סיסרא". והתוספות מוסיפין בשם הערוך שאף מספר התקיעות נלמד ממנה, שמאה הקולות שאנו תוקעין הם כנגד מאה פעיות שפעתה אמו של סיסרא.

וצריך להבין מה השייכות של קולות השופר אל אם סיסרא? אלא שכתב רבי ניסים גאון בפירושו עמ"ס ברכות (כז: וז"ל: נוקי לרבי עקיבא, לית ליה זכות אבות. איתא בסנהדרין בפרק כל ישראל יש להן חלק (דף צו), מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים, ומאן אינון רבי עקיבא ואיתא נמי בפרק הניזקין דמסכת גיטין (דף נו). עכ"ל.

נמצא כי נשמת רבי עקיבא היתה טמונה גם באמו של סיסרא, והיבבות שלה גילו את פנימיותה - את נשמת רבי עקיבא, האומר בסוף מסכת יומא: "אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים".

עוד מצינו, במשנה במסכת סוכה (לד): בענין שיעור גדול האתרוג: "שיעור אתרוג, הקטן, רבי מאיר אומר כאגוז, רבי יהודה אומר כביצה. ובגדול [שלא יהא גדול יותר מדאי. רש"י], כדי שיאחז שנים בידו, דברי רבי יהודה, ורבי יוסי אמר, אפילו אחד בשתי ידיו".

ובגמרא (שם לו): מובא המשך למחלוקת בין רבי יוסי ורבי יהודה: "תניא אמר רבי יוסי, מעשה ברבי עקיבא שבא לבית הכנסת ואתרוגו על כתפו". פירוש, הרי לך הוכחה שאפילו אתרוג גדול כזה שצריך להוביל אותו על הכתף כשר, וכל שכן אתרוג גדול שלוקח אותו בשתי ידיו שהוא כשר. "אמר לו רבי יהודה, משם ראייה, אף הם [החכמים] אמרו לו [לרבי עקיבא], אין זה הדר".

וצריך להבין הענין, שהתנא רבי עקיבא טרח לבוא לבית הכנסת עם אתרוג גדול כזה, עד שהיה צריך לקחת אותו על כתפו?

ונראה על פי דרכינו לבאר שכן כתב בספר המקנה (עמ"ס קידושין ע). וז"ל: שבאתרוג יש בבחינת הדיבור שה' אותיות שבאתרוג והוא מחמשת מוצאת הפה. האל"ף מהגרון, והת' מהלשון, והר"ש מהשניים והו"ו משפתיים והג' מהחיק. ע"כ.

הרי לנו כי האתרוג מורה על שלימות הדיבור, ורבי עקיבא בנטילת האתרוג הגדול על כתיפו, רצה לפרסם ולהורות בזה, את הצורך ללמוד מהאתרוג את הצורך לשמור על דיבורו.

קו השיעורים "להתענג בתענוגים"

0772618021

**שיעורי תורה בכלל נושאים, הלכה
אגדה דרוש ועוד.**

"שמעו ותחי נפשכם"